

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI VAZIRLIGI
IXTISOSLASHTIRILGAN TA’LIM MUASSASALARI AGENTLIGI
HUZURIDAGI PEDAGOGIK MAHORAT VA XALQARO BAHOLASH
ILMIY-AMALIY MARKAZI**

**UMUMIY O‘RTA TA’LIM MUASSASALARIDA
IQTISODIY BILIM ASOSLARI FANI BO‘YICHA NOMZODLARINI
TANLOV ASOSIDA
ISHGA QABUL QILISH SINOVI UCHUN
FOYDALANILADIGAN TEST TOPSHIRIQLARI
SPETSIFIKATSIYASI**

UMUMIY O'RTA TA'LIM MUASSASALARIDA IQTISODIY BILIM ASOSLARI FANI BO'YICHA NOMZODLARINI TANLOV ASOSIDA ISHGA QABUL QILISH SINOVI UCHUN TEST TOPSHIRIQLARI SPETSIFIKATSIYASI

Mazkur spetsifikatsiya Iqtisodiy bilim asoslari fani bo'yicha nomzodlarni ishga qabul qilish sinovida foydalaniladigan test topshiriqlarining mazmuni, qamrovi, turi, shakli, baholash mezonini va o'tkazilish tartibiga qo'yilgan talablarni aks ettiradi.

I. Umumiy tamoyillar

Baholashning asosiy maqsadi Iqtisodiy bilim asoslari fani mutaxassislarining fan bo'yicha nazariy bilimlari, amaliy ko'nikmalar faoliyatini tashkil etish va kasbiy kompetensiyalarini kompleks baholashdan iborat.

Test topshiriqlari kasbiy faoliyatda zarur bo'ladigan bilimlarni tanish va notanish vaziyatlarda qo'llash, muammoli holatni tahlil qilish hamda maqbul yechimni tanlashga yo'naltiriladi.

II. Me'yoriy asoslar

1. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirining 2026-yil 15-iyundagi 203-son "Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi tizimidagi davlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari va umumiy o'rta ta'lim muassasalari xodimlarini tanlov asosida ishga qabul qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi buyrug'i.

III. Baholash qamrovi

Iqtisodiy bilim asoslari fani bo'yicha 40 ta test topshirig'i taqdim etiladi va ularni bajarish uchun 60 daqiqa vaqt beriladi. Test topshiriqlarida yagona to'g'ri javobni talab qiladigan (Y1), moslashtirishni talab qiladigan (Y2) hamda ketma-ketlikni talab qiladigan (Y3) yopiq turdagi topshiriqlardan foydalaniladi. Test topshiriqlarining mazmun sohasi va baholanadigan bilim hamda ko'nikmalar bo'yicha taqsimoti quyidagi jadvalda aks etgan:

Mutaxassislik fani bo'yicha tuziladigan test topshiriqlarining mazmun sohasi va baholanadigan bilim va ko'nikmalar bo'yicha taqsimoti

1-jadval

Mazmun soha	Baholanadigan konstruktlar	Testlar soni
1. Iqtisodiyotga kirish		

1.1. Iqtisodiyot bilan tanishuv	- iqtisodiyotga oid tushunchalarni (iqtisodiyotning tarkibiy qismlarini) haqida bilish, taqqoslash; - tanlov va uning muqobil qiymati, cheklanganlik muammosi haqida bilish, farqlash hamda notanish vaziyatlarda qo‘llash, tahlil qilish;	2 ta
1.2. Ishlab chiqarish va uning omillari, iqtisodiy tizimlar	- ishlab chiqarish va uning omillari, mehnat taqsimoti va ixtisoslashuv, iqtisodiy tizimlarni bilish, xususiyatlarini taqqoslash, ularni tahlil qilish;	1 ta
2. Ayirboshlash jarayonlari va bozor munosabatlari		
2.1. Ayirboshlash va pul	- ayirboshlash va pul tizimi, pul massasi haqida bilish, pulning funksiyalarini farqlash, taqqoslash, ularni tahlil qilish;	1 ta
2.2. Bozor munosabatlari	- bozor va uning turlari (moliya bozori, iste'mol tovarlar bozori, intellektual tovarlar bozori, birjalar) haqida bilish, turlarini farqlash, imkoniyatlarini taqqoslash, ularni tahlil qilish; - bozorlar, tovarlar, narxlar haqida bilish, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aniqlash, bozorlar va narxlarga oid iqtisodiy masalalarni ishlash, jarayon yoki hodisalar (yoki ularning modellari) ni tahlil qilish; - bozor qatnashchilarini (davlat, ishlab chiqaruvchilar va oila – uy xo'jaliklar) haqida bilish, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik va munosabatlarni aniqlash, taqqoslash va tahlil qilish;	4 ta
3. Oila – uy xo'jaliklari iqtisodiyoti		

3.1. Iste'molchilar iqtisodiyoti va moliyaviy qarorlar	- iste'molchilarning daromadlari va xarajat turlari haqida bilish, turlarini farqlash, imkoniyatlarini taqqoslash, ularni tahlil qilish; - mulk va xususiylashtirish; daromad va boylik to'g'risida bilish, farqlash, xususiyatlarini taqqoslash, ularni tahlil qilish; - jamg'arish va sug'urta, iqtisodiy qaror qabul qilish, iste'molchilarning huquqlari va majburiyatlari haqida bilish, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aniqlash, ularga oid iqtisodiy masalalarni ishlash, jarayon yoki hodisalar (yoki ularning modellari) ni tahlil qilish;	3 ta
4. Talab va taklif		
4.1. Talab va taklif qonuni	- talab va talab qonunini bilish, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aniqlash, ularga oid iqtisodiy masalalarni ishlash, jarayon yoki hodisalar (yoki ularning modellari) ni tahlil qilish;	
	- talab va taklifga ta'sir etuvchi boshqa omillar to'g'risida bilish, farqlash, taqqoslash, ularni tahlil qilish; - tovarning bozor narxi ta'sir etuvchi omillar to'g'risida bilish, farqlash, taqqoslash, tahlil qilish; - talab va taklif o'zgarishining bozor narxiga ta'sirini bilish, o'zaro bog'liqlik aniqlash, ularga oid iqtisodiy masalalarni ishlash, jarayon yoki hodisalar (yoki ularning modellari) ni tahlil qilish;	6 ta
5. Raqobat va bozor iqtisodiyoti		
5.1. Raqobat va monopoliya	- raqobat va uning turlari to'g'risida bilish, xususiyatlarini taqqoslash, ularni tahlil qilish; - monopoliya va monopollashgan bozorlar haqida bilish, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aniqlash, ularga oid iqtisodiy masalalarni ishlash, tahlil qilish;	2 ta
5.2. Bozor iqtisodiyoti	- bozor iqtisodiyoti to'g'risida bilish, imkoniyatlarini taqqoslash, ularni tahlil qilish;	1 ta
6. Soliq tizimi va soliq turlari		

6.1. Soliq tizimi	- soliqlar va ularning turlarini bilish, farqlash, xususiyatlarini taqqoslash, ularni tahlil qilish; - soliqqa tortish asoslari, soliq to'lovchilarning huquqlari va majburiyatlarini bilish, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aniqlash, baholash, ularga oid iqtisodiy masalalarni ishlash, tahlil qilish;	2 ta
7. Tadbirkorlik faoliyat va turlari		
7.1. Tadbirkorlikni iqtisodiy faoliyat tahlili	- firma va uning turlari, firma tashkil qilish va uning boshqaruvini bilish, farqlash, taqqoslash, ularni tahlil qilish va xulosalash; - tadbirkorlikni iqtisodiy faoliyat tahlili qilish (resurslari, mablag'lari va xarajatlari, tannarxi, yalpi daromad, foyda va zarar), shunga oid iqtisodiy masalalarni ishlash, jarayon yoki hodisalar (yoki ularning modellari) ni tahlil qilish; - raqobatdoshlikni va risklarini baholash, taqqoslash, ularni tahlil qilish va xulosalash;	4 ta
7.2. Investitsiya va innovatsion faoliyat	- biznes loyiha va startaplar, bank kreditlari to'g'risida bilish, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aniqlash, ularga oid iqtisodiy jarayon yoki hodisalar (yoki ularning modellari) ni tahlil qilish; - investitsiya va innovatsion faoliyati, marketing to'g'risida bilish, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aniqlash, ularga oid iqtisodiy jarayonlarni tahlil qilish;	2 ta
8. Davlat va iqtisodiyot		
8.1. Davlatning iqtisodiy vazifalari, bank tizimi	- davlatning iqtisodiy vazifalarini, davlatning bozor iqtisodiyotiga ta'sirini bilish, farqlash, taqqoslash, ularni tahlil qilish; - davlat byudjeti to'g'risida bilish, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aniqlash, ularga oid iqtisodiy jarayonlarni tahlil qilish;	4 ta

	- bank tizimi to'g'risida bilish, markaziy bank va tijorat banklarining vazifalarini farqlash, taqqoslash, unlari tahlil qilish;	
9. Iqtisodiy o'sish		
9.1. Iqtisodiy o'sish va rivojlanish	- asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlarni bilish, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aniqlash, inflyatsiyaning oqibatlariga oid iqtisodiy jarayonlarni tahlil qilish; - iqtisodiy o'sish va rivojlanish haqida bilish, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aniqlash, taqqoslash va tahlil qilish;	2 ta
9.2. O'zbekiston Respublikasining iqtisodiy salohiyati	- mamlakatning iqtisodiy imkoniyatlari va ustuvor sohalarini bilish, farqlash, taqqoslash, ularni tahlil qilish;	1 ta
10. Inflyatsiya va ishsizlik		
10.1. Inflyatsiya	- inflyatsiya va uning turlari to'g'risida bilish, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aniqlash, inflatsiyaning oqibatlariga oid iqtisodiy jarayonlarni tahlil qilish;	1 ta
10.2. Ishchi kuchi bozori	- ishchi kuchi bozori va ishsizlik haqida bilish, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik aniqlash, taqqoslash va tahlil qilish; - davlat tomonidan aholining turli qatlamlarini qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini, ijtimoiy himoya vositalarini bilish, farqlash, taqqoslash, ularni tahlil qilish;	2 ta
11. Jahon iqtisodiyoti		
11.1. Xalqaro iqtisodiy munosabatlar	- davlatlar o'rtasidagi savdo, investitsiya va moliyaviy aloqalarni, valyuta kursi va uning o'zgarish sabablari va ahamiyatini bilish, farqlash, taqqoslash, ularni tahlil qilish;	1 ta
11.2. Jahon iqtisodiyoti muammolari	- global iqtisodiy muammolarni (inqirozlar, tengsizlik, resurslar taqchilligi) bilish, taqqoslash, ularni tahlil qilish;	1 ta
Jami		40 ta

Kognitiv ko'nikmalar taqsimoti

2-jadval

T/r	Kognitiv daraja	Izohi
1	Bilish	Fanga doir asosiy dalillar, qonunlar, ta'riflar, formula va hodisalarni yoddan bilish, tanish, esga olish.
2	Qo'llash	Dalil va qonunlarni tanish vaziyatlarda qo'llash, hisob-kitob qilish, grafik/diagramma tahlil qilish.
3	Mulohaza qilish	Notanish vaziyatda qo'llash, tahlil-sintez, sabab-oqibat bog'lanish, izohlash, baholash.

IV. Baholash mezonlari

Test topshiruvchining umumiy natijasini (raw score) hisoblash uchun har bir to'g'ri javob uchun 2,5 ball, noto'g'ri javob uchun ball berilmaydi. Umumiy eng yuqori natija 100 ballni tashkil etadi.

V. Imtihon tartibi

Test topshiruvchi imtihonga shaxsini tasdiqlovchi hujjat bilan keladi va test tashkilotchisi tomonidan belgilangan tartibga rioya qiladi. Imtihon boshlanishidan oldin test topshiruvchilarga topshiriqlarni bajarish hamda javoblarni belgilash tartibi tushuntiriladi.

Taqiqlangan vositalar: imtihon vaqtida mobil telefon, aqlli soat, planshet, quloqchin, elektron eslatma, ruxsat etilmagan bosma yoki elektron materiallardan foydalanish qat'iyan man etiladi.

Axloq va intizom: nusxa ko'chirish, yordam so'rash yoki yordam berish, imtihon davomida gaplashish, ruxsatsiz chiqish va nazoratchi ko'rsatmalariga amal qilmaslik taqiqlanadi. Qoidabuzarlik aniqlanganda, u belgilangan tartibda rasmiylashtiriladi va test topshiruvchi imtihondan chetlashtirilishi mumkin.

VII. Tavsiya etiladigan asosiy manbalar

1.8-sinf Iqtisodiy bilim asoslari darsligi. E.Sarikov, B. Xaydarov, "Huquq va jamiyat", 2019

2. 9-sinf Iqtisodiy bilim asoslari darsligi. E.Sarikov., B. Xaydarov. "Huquq va jamiyat", 2019

3. 11-sinf Tadbirkorlik asoslari darsligi. U.Gafurov., Q.Sharipov. "O'zbekiston", 2018

4. Iqtisod nazariyasi. B.D. Xajiyev, K.K. Mambetjanov. "Iqtisodiyot", 2019
5. Bozor iqtisodiyoti. T. Ergashev. „O‘qituvchi“, 2005
6. Iqtisodiyot asoslari. Ahmadjon O‘lmasov. "G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot", 2013
7. Iqtisod (O‘rta kasb-hunar ta’limi). I.V. Lipsits "Knorus", 2018
8. Iqtisodiyot nazariyasi. Sh. Shodmonov: Darslik, Toshkent. 2020

VIII. Eslatma

Test topshiriqlari mazmuni tavsiya etilgan manbalarda aks etgan qonunchilik, kasbiy mazmun, tamoyil va yondashuvlar bilan moslashtiriladi. Biroq topshiriqlar manbalardan to‘g‘ridan-to‘g‘ri olinmaydi. Test topshiriqlari talabgorning kasbiy vaziyatlarni tahlil qilish, bilimni amaliyotda qo‘llash va asosli qaror qabul qilish ko‘nikmalarini baholashga qaratiladi.